

2020

Cultuurforum

**5 jaar
Cultuurforum 2020
(2009-2014)**

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaanderen
verbeelding werkt

5 jaar Cultuurforum 2020 (2009-2014)

Realisaties Cultuurbeleid
in perspectief 2020

Deze publicatie is een initiatief van:

Vlaamse overheid

Vlaams Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Arenbergstraat 9, 1000 Brussel

	ALGEMENE INLEIDING		
	5		ATELIER 1: DUURZAAM BELEID
			6
ATELIER 2: PARTICIPATIE EN DIVERSITEIT		ATELIER 3: E-CULTUUR EN DIGITALISERING	
10		16	
	ATELIER 4: COMPETENTIE-VERWERFING EN -WAARDERING EN -STIMULEREN	ATELIER 5: CULTUUR-MANAGEMENT EN CULTURELE ECONOMIE	
	20	24	
		ATELIER 6: INTERNATIONAAL CULTUURBELEID	
	28		
		ATELIER 7: ECO-CULTUUR	
		34	

Algemene inleiding

Op 25 januari 2010 gaf de Vlaamse minister van Cultuur in het KMSKA het startschot voor een Cultuurforum, met als titel 'Cultuurbeleid in perspectief 2020'. Met het Cultuurforum 2020 wilde de minister het debat aanzwengelen over het cultuurbeleid in Vlaanderen in 2020. Het was tegelijk een positief antwoord op Vlaanderen in Actie (ViA), het strategische toekomstproject van de Vlaamse Regering, waarin de sector cultuur tot dan volledig ontbrak.

Het Cultuurforum 2020 maakte gebruik van de ViA-methodiek, met ateliers waarbij professionals uit de cultuursectoren en de strategische adviesraad samen de toekomst van cultuur en het cultuurbeleid in Vlaanderen belichtten. Uitgangspunt waren de doelstellingen uit de Beleidsnota Cultuur 2009-2014, waarin doorbraken op de langere termijn werden geformuleerd. Dit traject gaf de cultuursector de kans om mee op de ViA-trein te springen.

Na het startmoment gingen de ateliers, onder leiding van de voorzitters en ondervoorzitters, aan het werk om de zeven strategische doelstellingen van de beleidsnota in te vullen en het cultuurbeleid voor Vlaanderen in 2020 vorm te geven. De resultaten van dit denk- en

debatwerk, samengevat in dertig doorbraken, stelden ze op 7 juni 2010 voor tijdens het eerste publieksmoment in Kunstencentrum Vooruit Gent. De daaropvolgende publieksmomenten in C-mine in Genk (30 mei 2011), de Warande in Turnhout (1 juni 2012) en Kunstencentrum BUDA in Kortrijk (27 mei 2013), maakten een tussenstand van de doorbraken en verzamelden nieuwe inzichten. Het Cultuurforum 2020 groeide uit tot een constructief en geanimeerd dialoog- en ontmoetingsmoment.

Op 23 april 2014 vormde het vijfde publieksmoment van het Cultuurforum 2020 het sluitstuk van dit traject. Het publieksmoment vond plaats in 30CC en in M in Leuven, met als thema 'De waarde van cultuur'.

Deze publicatie plaatst enkele van de belangrijkste realisaties van het huidige cultuurbeleid tegen de achtergrond van de doorbraken, zoals in 2010 geformuleerd. Het overzicht is allesbehalve volledig, maar biedt een mooie staalkaart van de stappen die de voorbije jaren zijn gezet om de toekomstvisie van de ateliers voor 2020 te realiseren.

www.cultuurforum.be

Doorbraak

1 Een open samenleving

Doorbraak

2 Verbinding, dialoog
en wisselwerking

Doorbraak

3 Bestaande kaders evalueren
en beweging stimuleren

Het Cultuurforum 2020 bracht een dialoog op gang over de subsectoren heen en creëerde zo een nieuwe dynamiek voor de sector. Schotten verlaagden of verdwenen, en de deelnemers leerden elkaar beter kennen en waarderen.

In deze legislatuur zijn de **bestaande kaders** grondig **geëvalueerd**. Bijna alle decreten werden gewijzigd of vernieuwd: het Decreet Lokaal Cultuurbeleid, het Decreet Sociaal-Cultureel Volwassenenwerk, het Decreet over de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal, het 'Participatiedecreet', het Amateurkunstendecreet, het 'Topstukkendecreet' en het Cultureel-erfgoeddecreet. De wijzigingen verminderden vooral de planlast en verbeterden de afstemming van de bestuursniveaus. Tegelijkertijd sloten de decreten zo beter aan bij nieuwe evoluties en namen ze nieuwe beleidsaccenten op. Het Kunstendecreet onderging de meest fundamentele hervorming (zie kaderstuk). Aan elke decreetwijziging ging een intensieve consultatieronde vooraf. In het regelgevende kader werd systematisch gezocht naar synergieën en wisselwerkingen tussen alle actoren. Met een nieuwe aanpak van de Cultuurprijzen Vlaanderen en de uitreiking op

sectormomenten gaf de Vlaamse minister van Cultuur de laureaten en hun sector de aandacht die ze verdienen. De Cultuurprijzen van de Vlaamse Gemeenschap kregen voor het eerst ook een decretaal kader.

Er kwam een **geïntegreerd filmbeleid** tot stand. Met de overheveling van audiovisuele organisaties en projecten die momenteel subsidies ontvangen via het Kunstendecreet, krijgt het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) nu echt een één-loketfunctie. Het VAF nam ook de bevoegdheden voor film over die nog bij BAM en het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media lagen (exclusief de tax shelter). Met Screen Flanders werd een nieuwe economische maatregel voor film gelanceerd. Via Screen Flanders geeft de Vlaamse overheid audiovisuele producties die een deel van hun budget in het Vlaamse Gewest spenderen, een financieel duwtje in de rug. Belgische producenten kunnen tot 400.000 euro terugbetaalbare voorschotten aanvragen als economische ondersteuning voor hun audiovisuele uitgaven binnen het Vlaamse Gewest.

Voor de letteren geldt dezelfde evolutie.

In 2014 wordt het **geïntegreerde letterenbeleid** afgerond, door leesbevordering toe te vertrouwen aan het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL). Dat houdt in dat de ondersteuning van Stichting Lezen, Leesweb en de leesbevorderingsprojecten niet meer via het Participatiedecreet, maar via het VFL zal verlopen. Het VFL nam eerder al de auteurslezingen van Stichting Lezen over en ook het Poëziecentrum, Passa Porta en Het Beschrijf krijgen sinds 2013 ondersteuning van het VFL.

De voorbije jaren ging veel aandacht naar de **topstukken**, de kroonjuwelen van ons erfgoed. Een van de belangrijke beslissingen was de aankoop van het literaire archief van Willem Elsschot. Later verwierf de Vlaamse overheid het iconische schilderijtje 'Les bains à Ostende' van James Ensor. Met de aankoop van het werk 'Le Décor et son Double' van Daniel Buren betrad de Vlaamse overheid het terrein van de hedendaagse beeldende kunst. In samenwerking met de Vlaamse minister van Onroerend Erfgoed maakte de Vlaamse minister van Cultuur de nodige middelen vrij voor de grootscheepse restauratie van het Lam Gods.

Lam Gods ©Dominique Provost

Ons waardevolle cultureel erfgoed moet onderdak krijgen in voldoende kwaliteitsvolle depots. Voor een efficiënt **depot-beleid** nemen vooral de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie een cruciale regierol op. De Vlaamse overheid stimuleert de investeringsbereidheid in depots via het Fonds voor Culturele Infrastructuur (FoCI). Een kennisnetwerk voor depotinfrastructuur clustert de verspreide kennis over kostenstructuren, bouwtechnische aspecten, samenwerkingsvormen, financieringsmogelijkheden, etc. en maakt deze toepasbaar.

Nieuw Kunstendecreet

In december 2013 keurde het Vlaams Parlement het nieuwe Kunstendecreet goed. Dat bevat enkele markante vernieuwingen:

- De Vlaamse Regering bepaalt aan het begin van haar legislatuur haar visie op het beleidskader Kunsten en neemt beleidsopties voor de komende beleidsperiode.
- De diverse overheidsniveaus zullen beter overleggen om hun inspanningen op elkaar af te stemmen.
- Het decreet voorziet in de ondersteuning van organisaties en kunstenaars op basis van 5 functies: ontwikkeling, productie, presentatie, participatie en reflectie. Het decreet verankert maatschappelijke en culturele diversiteit

als criteria.

- Er komt één grote pool van commissieleden met expertise in de 5 functies en diverse disciplines.
- De werkingssubsidies van organisaties worden van 2 of 4 jaar naar 5 jaar gebracht. Projecten en ondersteuning van kunstenaars kunnen ook meerjarig zijn (tot 3 jaar).
- Het nieuwe decreet biedt instrumenten voor de stimulering van ondernemerschap, de internationale promotie van kunst(enaars), en de aankoop van kunst.
- Er komt een eengemaakt kunstesteunpunt.

www.kunstenenerfgoed.be

is tijdens die periode te zien op diverse locaties in binnen- en buitenland.

Met de oplevering van het interne depot op 2 april 2013 werd het eerste deel van de eerste fase succesvol afgerond en toont het KMSKA zich pionier op het gebied van depotbeleid. Het kunstdepot, in het hart van het negentiende-eeuwse museumgebouw, voldoet aan alle internationale standaarden op het vlak van veiligheid en klimaatbeheersing. De ruimte is stof- en trillingvrij en is opgetrokken op de plaats waar vroeger de atoomvrije kluis stond, ingebouwd tijdens de Koude Oorlog.

Het depot heeft een inhoud van 4.575 m³ en biedt ruimte voor meer dan 1.800 schilderijen, waaronder uitzonderlijk grote werken. Een deel van de collectie van het KMSKA krijgt hier onderdak gedurende de verbouwing.

In 2014 loopt het laatste deel van de eerste fase van het masterplan ten einde en gaat de tweede fase van start: de restauratie van het huidige museum, de aanpassing van de technieken en de beveiligingsinstallaties, en de bouw van een verticaal museum binnen in het bestaande gebouw.

www.kmska.be

Verhuis depot © KMSKA / Karin Borghouts

depot KMSKA

Deze legislatuur ging het masterplan van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) van start. Dat omvat een aanpassing van het museumgebouw aan de huidige noden, de implementatie van moderne technieken en de uitbreiding van de bestaande expositieruimte. Daarom is het gebouw gesloten voor het publiek tot 2018. De collectie

- Doorbraak 1 Een beleid dat keuzes maakt
- Doorbraak 2 Duurzaamheid en vernieuwing met de blik op de wereld
- Doorbraak 3 Erkenning = openheid = knooppunten
- Doorbraak 4 Een stuwend beleid
- Doorbraak 5 Cultuur is overal

ATELIER 2: PARTICIPATIE EN DIVERSITEIT

In zijn visienota gaf het atelier aan dat de thema's **participatie en diversiteit** behoren tot de kern van cultuur en inherent zijn aan de culturele praktijk. Bijzondere aandacht moet gaan naar etnisch-culturele diversiteit. Het participatiebeleid werd de afgelopen jaren dan ook sterk verankerd in het reguliere cultuurbeleid. Ook sectorale decreten besteden aandacht aan participatie, kansengroepen en culturele diversiteit. De fundamenteën om over verschillende beleidsdomeinen heen samen te werken aan cultuurparticipatie en -educatie zijn versterkt. Voorbeelden van realisaties zijn de vernieuwde decreten voor de Kunsten, het Lokaal Cultuurbeleid en het flankerende Participatiedecreet; de samenwerking met Jeugd en Onderwijs op het vlak van cultuureducatie; en het initiatief van de UTPAS voor een integraal en inclusief lokaal vrijetijdsbeleid.

Op vraag van de Vlaamse minister van Cultuur stelde een stuurgroep een **engagementsverklaring interculturaliteit** op, gebaseerd op de betrokkenheid en het mede-eigenaarschap van de actoren uit de cultuursector. Het doel van die verklaring is:

- het onderwerp 'etnisch-culturele diversiteit' in de cultuursector op de agenda plaatsen
- zichtbaar maken wat cultuurinstellingen bereiken op het vlak van etnisch-culturele diversiteit
- etnisch-culturele diversiteit in de sector verankeren
- zelfsturing van de sector bevorderen

Om de engagementsverklaring mee te lanceren en het voortouw te nemen sprak de stuurgroep 20 diverse organisaties uit de brede cultuursector aan. Die 20 **'vuurtorens'** maakten tijdens het derde publieksmoment van het Cultuurforum 2020 (1 juni 2012) de verklaring bekend en deden een appel op het engagement van alle andere actoren. Begin 2014 vond een screening van de ingediende engagementsverklaringen en evaluatie van het instrument plaats. De ondertekenaars willen in de eerste plaats de mensen met een etnisch-culturele achtergrond naar hun aanbod leiden door nauw samen te werken met andere organisaties die deze groep al bereiken.

Sommige ondertekenaars gaan actief op zoek naar inhoud en formats die mensen met een etnisch-culturele diverse achtergrond aanspreken. Enkele pioniers laten hen zelf mee het aanbod bepalen (als vormingsmedewerker, artiest, stafmedewerker ...)

In de cultuursector vullen heel wat structuren mee het aanbod in: raden van bestuur, beoordelingscommissies, strategische adviesraden.... Tal van vrijwilligers zetten zich in voor het cultuuraanbod en hebben zo inspraak in het gevoerde beleid op diverse niveaus. Daarom werd de databank **www.iedereenkanzetelen.be** uitgebreid met een vacaturedatabank. Voortaan kunnen organisaties, beoordelingscommissies en adviesraden die op zoek zijn naar leden, een vacature voor die functie in de databank plaatsen. Op die manier kunnen mensen zich kandidaat stellen.

Het vernieuwde instrument werd ingezet bij de nieuwe samenstelling van de beoordelingscommissies in het kader van het Kunstendecreet en het Cultureel-erfgoeddecreet. De gebruiksgemaktheid en de mogelijkheden van het instrument voor communicatie worden permanent opgevoerd.

Iedereen kan zetelen

De UiTPAS is een van de speerpunten van het participatiebeleid van de Vlaamse minister van Cultuur. De algemene vrijetijdskaart stimuleert iedereen om meer én anders deel te nemen aan culturele initiatieven en biedt tegelijk voordelen. Voor mensen in armoede creëert de niet-stigmatiserende UiTPAS extra kansen, met een aangepast kantsentatief. Hij vergemakkelijkt bovendien een structurele dialoog tussen welzijnsactoren, cultuur- en vrijetijdsaanbieders en gemeentelijke diensten. Met de pas kan je ook allerlei andere kaarten en kortings-systemen integreren, digitaliseren en automatiseren. Bovendien biedt het een platform voor marketing en promotie van het brede vrijetijdsaanbod.

De eerste UiTPAS zag het levenslicht begin 2012 en werd succesvol op het terrein uitgetest met een proefproject in de regio Aalst tot eind 2013. De Vlaamse Regering keurde de stapsgewijze uitrol van de UiTPAS in Vlaanderen goed. Hij wordt voortgezet in de pilootregio Aalst en in 2014 geïntroduceerd in de steden Gent en Oostende, en de regio's Kortrijk en Turnhout. Ondertussen kreeg de UiTPAS een Brusselse variant met de Paspartoe. In een volgende fase kunnen ook andere steden en gemeenten intekenen, zodat idealiter tegen eind 2018 een twintigtal regio's met de UiTPAS werken. Op die manier bereiken we potentieel 3 miljoen Vlamingen.

www.uitpas.be

Bibliotheek van de toekomst

Het nieuwe Decreet Lokaal Cultuurbeleid dat op 1 januari 2014 van kracht ging, geeft lokale besturen nog meer vrijheid in hun eigen beleid. De Vlaamse overheid ondersteunt de steden en gemeenten aan de hand van Vlaamse beleidsprioriteiten. Met haar inspiratienota 'De openbare bibliotheek van morgen' prikkelt de minister de lokale besturen en bibliothecarissen om na te denken over de toekomst van de bib en legt ze de link met de Vlaamse beleidsprioriteit: "een laagdrempelige bibliotheek, aangepast aan de hedendaagse noden".

Op basis van literatuur, discussies, gesprekken met betrokkenen en internationale ontwikkelingen werden de uitdagingen voor de bibliotheeksector in kaart gebracht. De beleidsvisie gaat dieper in op hoe een lokaal bestuur de verschillende maatschappelijke rollen van een bibliotheek kan invullen.

www.sociaalcultureel.be

Lukasweb ©Bart De Sitter

- Doorbraak 1 E-cultuur is cultuur
- Doorbraak 2 Openheid
- Doorbraak 3 Ruimte voor cultureel experiment en creativiteit
- Doorbraak 4 Ruime beschikbaarheid van digitale content en duurzame bewaring
- Doorbraak 5 Gidsen op maat in tijden van information overload
- Doorbraak 6 Herkalibreren van de toepassing van het auteursrecht

ATELIER 3: E-CULTUUR EN DIGITALISERING

Vlaamse e-boekplatform

Digitale informatie- en communicatie-technologieën zijn een wezenlijk onderdeel van de cultuursector. Veel nieuwe inhoud wordt digitaal aangemaakt en de digitalisering van kostbare culturele content is een internationaal erkende prioriteit. De voorbije jaren heeft de Vlaamse overheid geïnvesteerd in een reeks proefprojecten en onderzoeken.

De ontwikkeling van een Vlaams e-boekplatform (VEP) beantwoordde aan de nood om de inhoud van Vlaamse boeken, zowel fictie als non-fictie, toegankelijk te maken via nieuwe digitale media, waaronder e-readers. Het VEP is een platform om digitale boeken te doorzoeken, kopen, bewaren en lenen. Om het e-boekplatform te concipiëren, maakte de Vlaamse Regering gebruik van 'Innovatief Aanbesteden', het beleidsinstrument dat innovatiegedrag bij overheid en bedrijven wil stimuleren. De innovatieve prototypes werden opgeleverd in de zomer van 2013. Samen met de uitgeverijen werd een pilootproject uitgewerkt waarop bibliotheken kunnen inschrijven voor de uitlening van leesboeken. Het e-boekplatform gaat nog voor het einde van de legislatuur 2009-2014 online in 212 bibliotheken.

Door de omvang van ons rijke patrimonium blijft de digitalisering van analoog cultureel erfgoed en de duurzame bewaring en ontsluiting ervan een belangrijke uitdaging. Gemeenschappelijke problematieken en schaalvoordelen stuwden de Vlaamse Regering tot de oprichting van het Vlaams Instituut voor Archive-

ring en de ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA, zie kaderstuk). Het VIAA wordt een van de belangrijkste innovaties op het gebied van e-cultuur. In het voorjaar 2014 wordt de laatste hand gelegd aan het gedetailleerde ondernemingsplan.

Ook de 'kleinere' filmvertoners kregen een duwtje in de rug om aan te sluiten bij de tendens naar digitale cinema. Het FoCI maakte 500.000 euro vrij om wijkbioscopen en arthouses eenmalig financieel te ondersteunen bij de investering in digitale projectie-infrastructuur.

In een visienota kondigde de Vlaamse minister van Cultuur haar plannen aan voor Immaterieel Cultureel Erfgoed (ICE). Dat maakte de UNESCO-conventie ter bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed uit 2003 concreter en werkbaarder. In 2012 ging het interactieve platform www.immaterieel-erfgoed.be online. Het integreert de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed. Het is met andere woorden een inspiratiebron, kennisbank en contactforum voor al wie immaterieel cultureel erfgoed mee een toekomst wil bieden.

VIAA – Analoge dragers ©U-matrics

Vlaams Instituut voor Archivering en de ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA)

Het Vlaams Instituut voor Archivering en de ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA) werd op 21 december 2012 opgericht door de Vlaamse Regering. Vanwege de urgentie en de omvang van de taak werd beslist om vzw Waalse Krook en iMinds te laten samenwerken. iMinds kreeg voor de opstartfase 2013-2014 een eenmalige subsidie van 7,8 miljoen euro. Dat bedrag gaat naar werking (medewerkers, uitbouw van een dienstenaanbod, ontsluiting) en digitaliseringsprojecten. De Vlaamse ministers

bevoegd voor Cultuur en Media investeerden daarbovenop elk 2 miljoen euro voor de aanschaf en uitbouw van de digitale hardware en infrastructuur.

Het VIAA digitaliseert, bewaart en ontsluit audiovisueel materiaal, foto's, documenten, enz. samen met partners uit de cultuur-, erfgoed- en mediasector. Ook het rijke archief van de openbare omroep wordt via die weg digitaal geopend.

Vlaanderen wil door gerichte digitalisering en de creatie van digitale platformen en diensten zijn erfgoed, kennis en geschiedenis op een verstandige manier bewaren en toegankelijk maken, ook voor de toekomstige generaties. Van jong tot oud. Voor kennis en beleving. Het VIAA biedt immers heel wat kansen voor een duurzame bewaring én een ruimere ontsluiting van het rijke Vlaamse erfgoed. Verschillende actoren uit de cultuursector zijn nauw betrokken bij het uittekenen van de werking van het VIAA.

www.viaa.be

ATELIER 4:

COMPETENTIE-VERWERVEN
EN -WAARDERING
STIMULEREN

- Doorbraak **1** In 2020 is cultureel leren bij aanbieders en gebruikers ingeburgerd
- Doorbraak **2** In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren met elkaar verweven in een zelfontwikkelend netwerk
- Doorbraak **3** In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren innovators
- Doorbraak **4** In 2020 verloopt de informatie-verstrekking over cultureel leren optimaal

"In 2020 is leren in en door cultuur in Vlaanderen een absolute topprioriteit", luidde de missie van dit atelier. In 2010 legden we de fundamenteën.

Een eerste logische stap was een landschapstekening van het rijke cultuureducatieve veld maken. Daarop volgde een **strategisch beleidskader** voor cultuureducatie dat inspeelt op de sterktes en zwaktes, kansen en uitdagingen. Cultuur, Jeugd en Onderwijs sloegen hiervoor de handen in elkaar, wat resulteerde in de conceptnota's 'Groeien in cultuur' (20 januari 2012), voor kinderen en jongeren, en 'Doorgroeien in cultuur' (19 juli 2013), voor volwassenen (zie kaderstuk).

Die vormden de basis voor initiatieven met een focus op het aanbod, zoals een betere afstemming van de regelgeving, een kwaliteitskader cultuureducatie opgesteld door een commissie van experts, en de organisatie van de **Kunstendag voor Kinderen**. Onder het motto 'Jong geleerd is oud gedaan' wil deze jaarlijkse dag (de derde zondag van november) gezinnen met kinderen laten kennismaken met en deelnemen aan kunst. Tal van kunstorganisaties bieden tentoonstellingen, theater-, dans- en filmvoorstellingen, workshops, vertellingen en rondleidingen aan. In 2013 telde de Kunstendag voor Kinderen 30.000 deelnemers.

Ook de cultuureducatieve professionals en vrijwilligers werden versterkt. Zeven regionale **ExpertiseNetwerken CultuurEducatie** (ENCE) krijgen ondersteuning en er bestaat nu een **profiel-schets** van de **'cultuureducator'**. De ENCE bevorderen de expertise in cultuureducatie, wisselen die kennis uit en stemmen vraag en aanbod op elkaar af. Bottom-up groeide Vitamine C, een netwerk dat "over de grenzen van sectoren, disciplines en regio's heen opkomt voor kunst en cultuur als levensnoodzakelijke vitamine voor kinderen en jongeren", en passionele veldwerkers en beleidsmensen daarin wil inspireren en versterken.

ACCE (Ambtelijke Coördinatie Cultuur-Educatie) – het overlegplatform binnen het Vlaams Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media – blijft volop het ankerpunt cultuureducatie. Het verenigt intermediaire actoren en werkt samen met tal van partners, zoals CANON Cultuurcel, voor de organisatie van de jaarlijkse Dag van de Cultuureducatie.

Cultureel leren veronderstelt natuurlijk ook dat de competenties die mensen als vrijwilliger, amateurkunstenaar, bestuurslid ... in het culturele en sociaal-culturele veld verwerven, worden (h)erkend. Een integrale beleidsvisie op EVC (Erkennen van Competenties) i.s.m. onderwijs, werk en andere vrijetijdssectoren bevestigt het belang van het herkennen van competenties (HVC), in de zin van het zichtbaar maken, omschrijven en documenteren van competenties. Het portfolio-instrument Oscar biedt het culturele veld, en elk individu dat er competenties in verwerft, een unieke kans voor meer zichtbaarheid en mobiliteit binnen en buiten de culturele sector. Ook de operationalisering van de Vlaamse Kwalificatiestructuur nam de voorbije jaren een enorme vaart. Een aantal kwalificatiedossiers, zoals gids en bibliothecaris, zijn ingeschaald in de Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS).

'Groeien in Cultuur' en 'Doorgroeien in Cultuur'

Ieder kind, iedere jongere en iedere volwassene kansen geven om te groeien in cultuur: dat engagement gingen de Vlaamse ministers van Cultuur en Jeugd en Onderwijs samen aan. Ze deden dit met een strategisch beleidskader en vanuit een gedeelde visie en missie. Waar de conceptnota 'Groeien in Cultuur' (2012) de focus uitdrukkelijk legt op kinderen en jongeren tot 18 jaar, verschuift de vervolgnota 'Doorgroeien in Cultuur' (2013) het accent naar +18-jarigen. Beide nota's schetsen de contouren van een gemeenschappelijk strategisch beleidskader én een eerste actieplan. Alle acties hebben tot doel mensen maximaal kansen te bieden om – levenslang en levensbreed – zich cultureel te ontplooiën, hun creatieve talenten te ont-

wikkelen, en daartoe een levendige samenwerking tussen de cultuur-, jeugd- en onderwijspraktijk mogelijk te maken.

Een gelijknamige commissie 'Groeien in cultuur' deed aanbevelingen voor een betere afstemming van de regelgeving en ontwierp een kwaliteitskader dat organisaties moet inspireren bij de uitbouw van een cultuureducatieve werking. Om de wederzijdse samenwerking tussen regionale partners in de drie sectoren Cultuur, Jeugd en Onderwijs te stimuleren worden zeven regionale ExpertiseNetwerken CultuurEducatie ondersteund. Het netwerk Vitamine C inspireert en verbindt passionele cultuureducatieve professionals over heel Vlaanderen.

www.vlaanderen.be/cultuureducatie

- Doorbraak **1** Een nieuwe en dynamische Vlaamse cultuurbeleidsvisie
- Doorbraak **2** Het stimuleren van creativiteit en ondernemerschap via onderwijs
- Doorbraak **3** Ondernemerschap en management zijn een basisattitude binnen de culturele sector
- Doorbraak **4** Een geïntegreerd Vlaams beleid voor de culturele en creatieve industrie
- Doorbraak **5** Uitwisseling van knowhow tussen publieke en private sector met als doel elkaar te versterken en aandacht voor de 'derde weg'

ATELIER 5:

CULTUURMANAGEMENT
EN CULTURELE ECONOMIE

De voorbije jaren zagen we veel ondernemerschap en ondernemingszin in de cultuursector. Kunstenaars, creatieven en cultuurorganisaties hebben, zo wees onderzoek uit, niet zozeer nood aan nieuwe financieringsinstrumenten. Wel willen ze gerichter geleid worden naar bestaande instrumenten om hen in hun plannen te steunen. Daarom startten het Agentschap Ondernemen, de Participatie-Maatschappij Vlaanderen (PMV) en het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media een geïntegreerde, beleidsdomeinoverschrijdende aanpak en stelden ze op 25 mei 2013 een **samenwerkingsprotocol** op.

Een belangrijk anker van het flankerende instrumentarium om cultuurmanagement en culturele economie te bevorderen, is **CultuurInvest** (zie kaderstuk). CultuurInvest is behalve een investeringsfonds voor de Culturele en Creatieve Sectoren (CCS) ook een belangrijke toegangspoort tot andere financiële producten die PMV aanbiedt aan ondernemers in Vlaanderen. Eén product van PMV is bijzonder goed inzetbaar voor de CCS: de **Winwinlening**. Een fiscaalvriendelijk product dat naast een belastingvoordeel ook een bescherming voor de leninggever inhoudt. Sinds 2013 is de Winwinlening expliciet opengesteld voor gesubsidieerde vzw's als er sprake is van economische activiteiten.

De cultuursector zoekt actief naar vernieuwende financieringsbronnen die aansluiten bij zijn eigenheid. Dan wordt er steeds vaker in de richting van **crowdfunding** gekeken. Via het proefproject 'Boekensteun', dat op 17 oktober 2013 van start ging, onderzochten het Vlaams Fonds voor de Letteren en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de mogelijkheden van crowdfunding in Vlaanderen. De alternatieve financiering heeft wel degelijk potentieel, maar nog er is ruimte voor ontwikkeling in Vlaanderen. De Vlaamse minister van Cultuur besliste de ervaringen van de twee proefprojecten actief te verspreiden binnen de cultuursector door middel van een generieke e-publicatie. De e-publicatie deelt de ervaringen van de projecthouders en initiatiefnemers in interviewvorm en geeft een leidraad met 'tips and tricks' mee.

De **fusie van de Vlaamse Opera met het Koninklijk Ballet van Vlaanderen** is sinds 1 januari 2014 een feit. Ze gaan samen verder onder de koepel 'Kunsthuis'. Een nieuwe voorzitter en algemeen directeur zijn sinds 1 september 2013 aan de slag. 'Kunsthuis' is de grootste cultuurorganisatie in Vlaanderen, met een eigen koor, orkest en ballet. Door de fusie staan opera en ballet samen sterker, en kunnen ze een internationaal topniveau garanderen, zonder aan de artistieke eigenheid te raken. Want de beide disciplines behouden hun artistieke autonomie.

Het nieuwe Kunstendecreet breidt de taken uit van het **Kunstenloket**. Dit aanspreekpunt voor ondernemerschap voor kunstenaars en creatieven was al verantwoordelijk voor de informatieverstrekking over het zakelijke beheer van de artistieke activiteit, en krijgt nu als extra bevoegdheid organisatorische aspecten, zoals financieringsbegeleiding. Het Kunstenloket zal ook het cultuurveld monitoren op het vlak van ondernemerschap.

bijsturing CultuurInvest

CultuurInvest werd in 2006 in de schoot van de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen opgericht als investeringsfonds voor de Culturele en Creatieve Sectoren (CCS).

CultuurInvest wil het ondernemerschap aanwakken in het culturele en creatieve veld door twee financiële producten aan te bieden: kapitaal en achtergestelde leningen. In tegenstelling tot de cultuurstaten verleen CultuurInvest geen subsidies maar wel leningen en kapitaalparticipaties die moeten terugvloeien naar het investeringsfonds.

In 2010 werd CultuurInvest voor het eerst geëvalueerd. Het toen nog jonge fonds

werd bijgestuurd en expliciet opgesteld voor niet-commerciële, al dan niet gesubsidieerde, rechtspersonen die binnen hun werking een commercieel potentieel zien met een rendabel verdienmodel.

De impact van CultuurInvest is aanzienlijk. Dankzij het investeringsfonds werd in de CCS tot nu toe een marktdynamiek bereikt van ruim 22 miljoen euro. Toonaangevende portefeuillebedrijven zijn onder andere:

- 2Rivers (spin-off van Kunstencentrum Vooruit - laureaat Vlaamse Cultuurprijs voor Cultuurmanagement 2010-2011)
- Café Costume (mode)
- IPARC (erfgoed)
- Larian Publishing (gaming)

www.cultuurinvest.be

Art & Heritage in Flanders

Cover Kunsthal © cover design: Tim Bisschop (houtkaaiZeven)

ATELIER 6:

INTERNATIONAAL CULTUURBELEID

- Doorbraak **1** Een integraal geglobaliseerd cultuurbeleid
- Doorbraak **2** Netwerkondersteuning en coördinatie
- Doorbraak **3** Performantie
- Doorbraak **4** Geen blinde vlekken beleid

Op 1 juni 2012 werd aan de Vlaamse Regering een **Strategisch Kader voor het Internationaal Cultuurbeleid** voorgesteld. Dat trekt de krijtlijnen voor een performant en coherent internationaal cultuurbeleid dat alle sectoren overspant. Een gemengd managementcomité met leidend ambtenaren uit de verschillende betrokken entiteiten (cultuur, toerisme, buitenlands beleid, buitenlandse handel) functioneert als strategisch aansturingsorgaan met het oog op meer informatiedeling en samenwerking.

In 2011 en 2012 werd het **internationale residentiebeleid voor kunstenaars** grondig geëvalueerd. Dat vertaalde zich vanaf 2013 in een vernieuwd aanbod van residenties met gevarieerde profielen in New York, Berlijn, Maastricht, Warschau, Parijs en Comacina. Vanaf 2014 komt daar een residentieplek in Rome bij.

Ook in Vlaanderen wordt een dynamisch en hedendaags residentiebeleid uitgezet. Zo is het **Frans Masereel Centrum** anno 2014 meer dan een residentie- en ontmoetingsplek voor nationale en internationale kunstenaars. Sinds het ontstaan in 1972 evolueerde het van een werkplaats voor grafici tot een internationaal georiënteerde residentieplek en kennis-knooppunt voor grafische kunsten. De nadruk ligt vooral op creatie en experiment. Er komen jaarlijks gemiddeld 150 kunstenaars en kunststudenten uit een

twintigtal landen op residentie.

Voor de **Vlaamse aanwezigheid op toonaangevende buitenlandse presentatieplekken** werd een nieuwe benadering uitgewerkt voor onder meer grote musea, biënnales en beurzen voor de beeldende kunsten, en internationale festivals en showcases voor de podiumkunsten en de muzieksector. De beoogde evenementen genieten een uitstekende reputatie, krijgen internationale pers-aandacht en trekken programmatoren of curatoren aan. De ondersteuning van de Vlaamse aanwezigheid op die presentatieplekken is opgenomen in het nieuwe Kunstendecreet. Het doel is om Vlaamse kunsten meer kansen te geven om op die uitgelezen toonmomenten aanwezig te zijn. Deze werkvorm kan, als rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van elke sector, ook in de cultureel-erfgoedsector en het sociaal-cultureel werk worden toegepast.

Tijdens de sluiting van het museum-gebouw op het Zuid werkt het KMSKA samen met tal van nationale en internationale instellingen om de collectie te ontsluiten. Deze periode vormt een bijzondere kans om de topstukken te tonen aan een groot, internationaal publiek. In dat kader stelde het **KMSKA** verschillende internationaal betekenisvolle **rondreizende tentoonstellingspakketten** samen. Zo waren de werken van Ensor de afgelopen jaren te zien in de Verenigde Staten, Japan en Europa, en waren de barokke meesters onder meer te gast in Mexico en India (Mumbai). Andere tentoonstellingspakketten van internationaal niveau van het KMSKA zijn een expo over Permeke en de selectie Vlaamse primitieven.

Cripplewood, Berlinda Debruyckere ©Mirjam Devriendt

Arts Flanders

De voorbije jaren wezen vele spelers zowel van de overheid als uit de sector op de nood aan een internationaal communicatiekanaal om de Vlaamse culturele aanwezigheid in het buitenland op een coherente en hoogwaardige manier op de kaart te zetten. Het strategische kader voor het Internationaal Cultuurbeleid zorgde voor een stroomversnelling.

Arts Flanders, het bestaande communicatieplatform van de kunstensteunpunten, vormde de basis voor een nieuw en ambitieus instrument dat alle betrokken spelers achter één project wist te scharen. De sterkte van dit initiatief schuilt in de bottom-up samenwerking

van steunpunten en fondsen met cruciale actoren zoals CultuurNet Vlaanderen, het Vlaamse merkbeleid, Toerisme Vlaanderen en Flanders Investment and Trade. Het concept vond zo een breed draagvlak in het veld. Bovendien is het zowel inhoudelijk als vormelijk afgestemd op het nieuwe internationale merkbeleid van Vlaanderen.

Dit instrument moet uitgroeien tot een kwalitatief en herkenbaar merk dat, naast een overzichtelijke agenda, thematische focussen en sterke redactionele bijdragen aanreikt. De verschillende (sub)sectoren zullen er eigenaar van zijn, want het zijn hun input en bijdragen die Arts Flanders zijn volle kracht en uitstraling moeten geven.

www.artsflanders.be

cultureel samenwerkings- akkoord Franse Gemeenschap

Na tientallen jaren van besprekingen en onderhandelingen was er op 7 december 2012 een historische doorbraak, met de ondertekening van een cultureel samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap.

Dat akkoord heeft een belangrijke symbolische waarde voor beide partijen en is een sterk signaal naar de cultuursector en naar derden. Bovendien komt het akkoord tegemoet aan reële noden en verwachtingen in de sector, waar in de praktijk al langer concrete samenwerkingsprojecten en -intenties bestaan. Nu is er eindelijk ook een formeel kader. Het akkoord wil de gemeenschappen dichter bij elkaar brengen. Zo zullen beide gemeenschappen streven naar

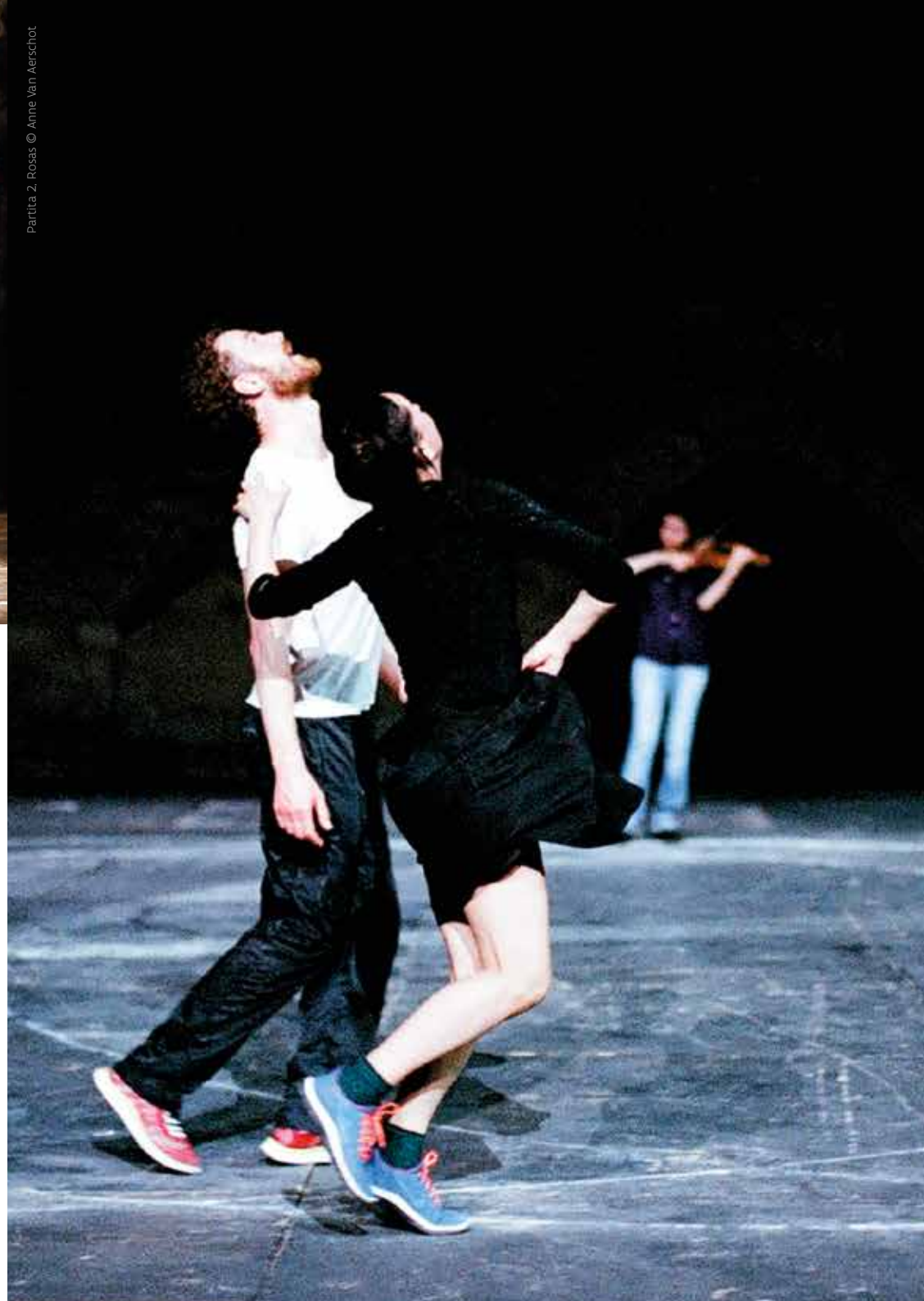
een intensievere samenwerking in het buitenland en een gemeenschappelijke standpuntbepaling binnen internationale fora en tegenover derde partijen. Ze willen stages en uitwisselingen in de sector stimuleren en de deelname aan elkaars cultuuraanbod verhogen. Ook op het niveau van de overheden willen ze meer samenwerking met onder meer uitwisselingen tussen de administraties.

Een samenwerkingsplatform met vertegenwoordigers van beide partijen moet toezien op de uitvoering van het akkoord en beide ministers van Cultuur adviseren over de invullingen van de samenwerking.

www.vlaanderen.be/cultuur

ITMOI (in the Mind of Igor) - Akram Khan Company ©JouliSernandez - NEXT festival

Partita 2, Rosas © Anne Van Aerschot

samen tuin-cultuurproject, Bodroom ©Elke Struina

Doorbraak 1

In 2020 is en werkt de culturele sector CO2-bewust en draagt ze dat CO2-bewustzijn met overtuiging uit

Doorbraak 2

In 2020 is uitwisseling en samenwerking tussen de verschillende subsectoren binnen de brede culturele sector de basis voor culturele acties en activiteiten rond transitie naar rechtvaardige duurzaamheid

Doorbraak 3

In 2020 zijn structurele verbindingen met andere sectoren een feit in de vorm van performante transversale netwerken

ATELIER 7: ECO-CULTUUR

Benjamin Verdonck, Vogelenzangpark 17bis, ©Ioris Casier

Na de oplevering van de ateliernota eco-cultuur bleek al snel dat de sector overtuigd was van de noodzaak van een transitie naar een rechtvaardige duurzame samenleving. Enkele atelierleden en de cultuursteenpunten sloegen de handen in elkaar om initiatieven en acties te ontfouwen. Dat resulteerde eind 2012 in de start van het **Transitienetwerk Cultuur 'Pulse'** (zie kaderstuk).

Zowel de kunstensector als het lokale cultuurbeleid heeft via de projecten Jonge Sla (www.jongesla.be) en Groene Apen (www.groeneapen.be) werk gemaakt van tools om hun sector verder te verduurzamen.

Deze legislatuur herwerkte het **Fonds voor Culturele Infrastructuur** (FoCI) op vraag van de Vlaamse minister van Cultuur het reglement voor investerings-subsidies. De aanvrager is voortaan verplicht om in zijn dossier ruime aandacht te besteden aan maatregelen die de duurzaamheid verhogen.

Ook de Vlaamse overheid nam initiatieven om **haar eigen culturele infrastructuur duurzaam te beheren**. Zo liet ze audits uitvoeren en ging ze op basis van die resultaten aan de slag om zowel qua exploitatie als qua onderhoud de meest milieuvriendelijke oplossingen te kiezen. Concreet werden onder andere de verwarmings-, ventilatie- en koelingsinstallaties van de gebouwen grondig herbekeken en voorzien van energiezuinige besturingssystemen, en werden er zonnepanelen geplaatst op deSingel. Recent werd een oproep gelanceerd aan opdrachtgevers om innovatieve voorstel-

len in te dienen in het kader van de Pilotprojecten **Kunst in Opdracht**. In de periode 2014-2015 is voor de realisatie van dit project 350.000 euro vrijgemaakt. Met die oproep wil de overheid het maatschappelijke draagvlak voor hedendaagse kunst vergroten. Vijf kunstenaars krijgen de kans om gedurende twee jaar een project uit te werken in de publieke ruimte voor een ambitieuze en gemotiveerde opdrachtgever. Inhoudelijke en technische experts begeleiden het traject en de opgedane kennis wordt gedeeld via workshops en een publicatie. Deze oproep doet de kunstenaar en de opdrachtgever nadenken over hun maatschappelijke rol en culturele verantwoordelijkheid, en daagt hen uit tot een artistiek antwoord op de vraag wat de publieke ruimte in de 21ste eeuw kan betekenen.

Samentuin-cultuurproject Biodroom ©Elke&Bruno

Transitie- netwerk Cultuur (Pulse)

Eind 2012 besliste de Vlaamse minister van Cultuur om het Transitienetwerk Cultuur jaarlijks financieel te ondersteunen om:

1. socio-ecologische uitdagingen publiek bespreekbaar te maken
2. actoren uit de kunsten, erfgoed en sociaal-culturele sectoren te helpen om de noodzakelijke veranderingen aan te brengen
3. maatschappelijke transitie naar rechtvaardige duurzaamheid vanuit de cultuursector kritisch-reflexief te voeren

Via de methodiek 'Trage tafels' boog het netwerk zich over de uitdagingen en vraagstukken van de overgang naar een rechtvaardige samenleving. Pulse bouwde een digitaal platform uit waar cultuurorganisaties informatie kunnen vinden over de transitie, het verkleinen van hun voetafdruk en tips en tricks om efficiënt om te springen met energie en zo hun CO2-uitstoot te verminderen.

Daarnaast organiseert Pulse een jaarlijkse trefdag om een stand van zaken te geven van het netwerk en om nieuwe initiatieven voor te stellen en te toetsen bij de sector.

www.pulsenetwerk.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

Deze publicatie is een initiatief van:

Vlaamse overheid
Vlaams Ministerie van Cultuur,
Jeugd, Sport en Media
Arenbergstraat 9, 1000 Brussel

Website: www.cjsm.vlaanderen.be

Coördinatie: Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media en
kabinet Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en
Cultuur

Redactie: Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media,
Kunsten en Erfgoed, Agentschap Sociaal-Cultureel
Werk voor Jeugd en Volwassenen en Koninklijk
Museum voor Schone Kunsten Antwerpen

Eindredactie: Schrijf.be, Liesa Carton

Vormgeving: MUST Graphics & communication,
www.mustgraphics.be

Druk: digitale drukkerij Vlaamse overheid
www.cultuurforum.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaams Ministerie van Cultuur,
Jeugd, Sport en Media

Arenbergstraat 9
1000 Brussel

www.cjsm.be